

Hvat er liberalismma! - at tæna sínum egnu!

»Í lötuni er nærum allur føroyski ísfiskaflothin lagdur tí teir, ið hesar bátar eiga, meta, at stuðulin úr føroyska landskassanum er ov lítill, 200—300 mill. kr. um árið og hvørt ár.

Hvat høvdu gomlu kolatrolararnir sagt nú, um teir høvdu kunnað talað?

Eitt er tó heilt víst í hvussu er, teir høvdu so ikki skilt hesa »liberalismuna« ið nú verður ríkin, skrivar ein frá kolatrolaratíðini í hesum brævi til Sosialin. Vit lata hann greiða frá:

Í seinastuni hava verið fiskivinnutíðing og skeið, um góðsking og fiskivinnuspurningar annars, bæði í Norðurlandahúsinum, á Føroya Fiskasølu, í Føroyska Vrakarastovninum og helst aðrastaðni eisini, har landsins ljósu høvdu eru komin við metingum og ráðum um, hvussu ehttar teir nevna góðskingarproblemið skal loysast.

Problemið stingur seg fram av og á, og tað sýnist, sum er tað ikki møgulegt at loysa hetta góða problem. Menn ganga runt landið, á flakavirkjum og bryggjum, og leita við lykt og ljósi, fyrri at finna problemið.

Reglugerðir verða gjørdar, sum eina roynd at loysa problemið, men av og á kemur fiskasølustjórin í útvarpið og beklagar, at reglugerðirnar verða ikki hildnar, honum á baki kemur yvirvakarin og bedýrar, at hin Føroyski Vrakarastovnurin hevur onga skuld.

Harra Haldor Hansen, hvussu ofta hevur hin Føroyski Vrakarastovnurin ikki sett hondina undir, at vøran var fyrsta floks, tá hon var út av lagi vánalig.

Hvussu ofta hava teir ikki bløtt, sum áttu tann góða fiskin og noyddir, trýstir av vrakarastovni og fiskasølu, at lata sín góða fisk upp í tað vána-

liga hjá øðrum, fyrri í heila tikið at føroyska samfelagið skuldi sleppa av við ein einstaka stert aftur?

Hvar er hundurin grivin? Er ikki møgulegt at loysa problemið? Í útvarpi hoyra vit um ætlanir at seta fiskivinnuskúlar á stovn, fyrri at bota um góðskuna, loysa problem-ið — høvdu teir gomlu hoyrt, mangir dugdu hvørki at lesa ella skriva, men at hagraiða fisk, tað dugdu teir uttan skúlar. Fiskivinnuskúlaðir enn verða spurdir til ráðs, hvussu problemið skal loysast, men framleiðslan av vánaligum fiski er ikki vordin minni, síðan hesir innfluttu »norðmennir« eru komnir til landið, tvørturimót. Ja, haldi tykkum, sjálvan løgmenn hava teir fingið fram til mikrofonina at læra føroyingar at blóðga.

Vælsignaðir menn, haldi nú uppat við hesum komedispælinum at mala sum hundur um heitan greyt. Tit vita allir, hvar problemið er, spurningurin er bert, hvi tora tit ikki at skera svullin soleiðis, at vágs móðirin fylgir við.

Problemið er, nøkur flakavirkir og einstøk skip, tit vita hvørji hesi eru Harra Birgir Danielsen og Harra Haldor Hansen. Flakavirkini tekur l/f Føroya Fiskasøla sær av, um hon vil ella kann, við at

nokta at selja vøru teirra, til teir aftur framleiða vøru, ið kunnu seljast og eru fyrsta floks.

Skipini tekur hin Føroyski Vrakarastovnurin sær av, um hann vil, við hjálp frá Føroya Landsstýri og lógini um lóg-gilding, ið er fleiri ára gomul. Tit vóru í hvussu er idnir, tá trolbátarnir á landleiðini vóru fyrri í sinari tíð.

Og lati so hini virkini og skipini hava frið, ið gera sínar skyldir.

Um tit tora at gera eftir ráðunum, er problemið funnið og loyst.

Um ikki, haldi so fram sum higartil til áls koyrir fast, men vælsignaðir, haldi so uppat at órógvna náttasvøvnin hjá okkum øðrum, tí tað fiskur ikki kann seljast longur, kanska tit tá sleppa inn á marknaðin sum tóðutflutarar, har eru møguleikar, tí kunsttøðini metta ikki heimsmarknaðin enn. Likist tað nokrum, meðan løgmáður lærir okkum at blóðga sum abbar og langabbar okkara dugdu tað, uttan fiskivinnuskúlar og skeið, at saltfiskur verður útfluttur til Spania, har meginparturin var nr. 2 og vrak, Spania sum er okkara viðbreknasti marknaður fyrri saltfisk, og grønur og reyður uppsifer til ein og sama keypara í Týsklandi.

Sum rosinan í pylsu-

endanum kemur so Eiríkur Justinussen, í Dimmalætting nr. 139 - 1983, við sínum flákrandi hugleiðingum um góðsku, men lat tað fara. Tað sum hevur størri áhuga, eru tær hugleiðingar hann hevur um kolatrolararnar og góðskuna á tí teir fødu til landið og um úrslitið annars hjá hesum trolarum. Ikki tí hann er ikki einsamallur um at geva kolatrolarunum og teimum monnum, ið hesar áttu, skuldina fyrri tey vánaligu figgjjarviðurskiftini í fimti árunum, sjálvt fyrrverandi løgmáður Kristian Djurhuus var fyrri einum tveimum árum síðani alment frammi og tosaði um vánaligu figgjjarviðurskiftini í fimti árunum, og kom til somu niðurstøðu sum Eiríkur Justinussen, trolararnir høvdu skuldina. Hvat Kristian Djurhuus gjørdi fyrri hendan trolaraflota skal vendast aftur til seinni, men nú man so stundin vera komin at greiða Føroya fólki frá hesum trolarum, og teimum umstøðum hesir virkaðu undir.

Var nú keypið av kolatrolarunum so vánaligt, sum teir menn, ið ongan tíð váðaðu eina krónu vilja gera tað til, og sum søgan vil gera tað til? Lat okkum leita nøkur ár aftur í tíðina.

Sum øllum kunnugt vóru tey fimm árin 2. heimsbkríggj vardi dýr fyrri Føroyar. Vit mistu stórt tal av okkara bestu stjórnonum, og trolaraflotin minkaði niður í helvt, samstundis sum talið av sluppum minkaði við einum tridringi. Soleiðis sá myndin út við krigslok, samstundis sum møguleikarnir at flyta fisk fyrri íslendarar til Onglands ikki var til longur, so tað var eyðsýnt, at okkurt máttu gerast, frá almennari síðu kom einki boð, um tað var tí, at teimum skortaði arbeidsfrið, tí tann eini flokkurin á lögtingi rumblaði við einum máli fyrri og øðrum eftir, ella tað ikki kom teimum við, hvussu føroyingar skuldu liva, er ilt at meta um.

»Teir tosaðu um liberalism og gera tað framvegis.

Fyrst fyrrverandi løgmáður, Kristian Djurhuus og nú enn ein sambandsløgmaður, Pauli Ellefsen.

Kristian Djurhuus segði at tað, ið ikki kundi standa, tað skuldi falla.

Pauli Ellefsen hevur sína útlegg-ing av liberalismuni. Meðan kolatrolararnir á sinni fingi eina syndarlaga víðferð frá landsins myndugleikum, so fáa svartkjaftatrolarar nú allan tann stuðul, sum teir ynskja.

Hetta eru sambandsmenn stuðlaðir av fólkaflaksmonnum. Sanniliga liberalismma av fyrstu skuffu sigur ein av lesarum blaðsins í hesum brævinum.

Sjómenn okkara høvdu krigsárin lagt einar 50 mill. kr. í enskum valuta tilgøðar. Somu menn sum høvdu lagt livið til og verið so hepnir at koma toluliga heilskapadur frá krignum, brutu nú aftur upp um armar, og fóru at keypa brúktar trolarar úr Íslandi og Onglandi. Tað skal víðgagnast, at ikki allir hesir trolarar vóru lika góðir, tó teir flestu, og nýggj, góð og ódýr skip hingu ikki á trønum, og peningur at byggja nýggj skip fyrri var ikki til, samstundis sum møguleikarnir at figgja skipakeyp vóru vánaligir, har afturat kom, at ráðgevingin var ógvuliga vánalig, tí hon var øll útlensk, onnur fekt ikki, og høvdu hesir ráðgevarar oftast hug at fáa skipini dýrari enn neyðugt.

Undir krignum var Vinnulánsgrunnurin stovnaður, men endamálið við hesum grunni høvdu myndugleikarnir ikki gjørt sær greitt. Nú trolarar blivu keyptir vórðu myndugleikarnir kroystir at figgja ein lítlan part av keypspeninginum, sum lán, úr grunninum.

Við krigslok vóru 4 mill. kr. í grunninum, og hvør, ið hevði goldið hendan pening yvir skattin

kunnu vit gita okkum til. Restina av keypspeninginum, tað vil siga meginparturin, var parta-peningur og karrátt bankalán til hægstu rentu við 5-6 ára avdráttarið, og eingin almennur stuðul og einki alment veðhald. Uttan at blanda politikk uppí, skal tó sigast til rós til teir, ið stóðu aftanfyrri Sjóvinnubankan, teir tordu at læna og váða, tað er meir enn kann sigast um bankarnar í dag, nú skulu veðhald bæði av einum og øðrum slag fyriliggja, aðrenn lán kann fáast harra Eirík Justinussen.

Hvørjar umstøður fingi so trolararnir at virka undir, eftir at teir vóru komnir til landið. Ju, eftir kriggið fingi myndugleikarnir tað geniala hugskotið, at ísfiskamarknaðurin, ið føroyingar høvdu upp-arbeitt í Onglandi undir krignum skuldi varðveitast, men figgjarglaga var nú hesin munur.

1. Onglendingar settu hámarkspris á ísfisk, 3 £ fyrri kittið.

2. Krigskontraktin var í gyldi framvegis. Stutt-sagt at sigla til ísfisk, var tað reina undirskot fyrri skipini.

Hóast hesi viðurskifti skuldu trolararnir, um teir vildu ella ikki, hægst tveir saltfiskatúrar um summarið, og restina av árinum